

Teres Hjärpe

Osäkerhet vid placeringar av barn

- om individers, organisationers och marknaders föränderlighet

This study explores causes for uncertainty that social workers experience when making assessments of out of home placements in foster or institutional care. Uncertainty is often considered to be an integral part of professional decision making, and the reason why professions are needed at all. Most research has concentrated on investigating how uncertainty is approached in education, professions, and organizations, while fewer studies deal with the circumstances producing uncertainty. In the present article, social workers' and front-line managers' reasoning in child protection cases is analyzed from an uncertainty perspective. The results are based on abductively processed ethnographic data (observations, interviews and validation work-shops) collected over a nine-month period in seven Swedish municipalities. Using the ecological decision-making framework, it is demonstrated that uncertainty in placement assessments is linked to ever changing circumstances of the individual (the children's and parents' relations and reactions), as well as the organization (budget, staffing and organizational boundaries), and the market (supply and availability). This means that when engaging in the improvement of child protection, it is not enough with methods and procedures for the social worker- client interaction, but that organizational- and market processes must be considered to a further extent. The study contributes with empirically grounded knowledge about the complexity surrounding placement considerations, and the circumstances that can cause uncertainty. The study also contributes to theory development on factors of importance for placement decisions by exploring these from an uncertainty lens, and by identifying the market as an important external circumstance.

Keywords: osäkerhet, barnavårdsutredning, decision making ecology, placeringar av barn

Teres Hjärpe är Universitetslektor, Socialhögskolan, Lunds universitet.

Kontakt: teres.hjarpe@soch.lu.se

Introduktion

Vad kan en socialsekreterare vara osäker på i sin bedömning av huruvida ett barn behöver bo någon annan stans än i sin egen familj? Vilka omständigheter kan vara föremål för särskilt svåra överväganden i detta sammanhang? Att bedöma huruvida och i så fall var och när ett barn ska placeras betraktas ofta som en av välfärdens svåraste och mest laddade uppgifter (Andersson 2013; Graham et al. 2015). Det är omvälvande förändringar för barnet och föräldrarna som står på spel och mycket som kan gå fel, kanske till och med bli värre (Schwalbe 2004; Munro 2005). Idag finns väletablerade utredningsmetoder och ökande expertis på många områden för socialsekreteraren att luta sig mot (Ponnert 2018). Samtidigt är många omständigheter och samband svåra, eller till och med omöjliga att på förhand veta hur de kommer att falla ut, oavsett hur mycket information som finns vid ett givet tillfälle. Osäkerhet och föränderlighet utmärker ofta de ärenden som kommer till socialtjänstens individ- och familjeomsorg (Parton 1998; Munro 2019). Lina Ponnert (2013, s. 45–46) definierar osäkerhet inom professionellt bedömningsarbete som att inte veta hur man ska agera i en viss situation eller vilket beslut som är det rätta. Osäkerhet, menar hon, kan inkludera både icke-vetande och icke-kunskap, men fångar bättre karaktären av inneboende oundviklighet som inte alltid kan bemötas med mer säkerhet eller mer kunskap av ett visst slag. Forskare menar också att den kontext av osäkerhet som utmärker denna typ av bedömningar innebär att så kallade beslutströsklar formade utifrån den professionellas erfarenheter och kunskap i en organisatorisk kontext får förhållandevis stor betydelse (Graham et al. 2015, s. 12; Hollinshead et al. 2021, s. 343).

I professionslitteraturen ses komplexitet och osäkerhet snarast som skälet till att det behövs professionella över huvud taget (Brante 2005, s. 9). Inom socialt arbete och barnavårdsforskning finns de som lyfter fram osäkerheten i barnavårdsärenden som oundviklig, antingen som ett nödvändigt ont (Clifford & Burke, 2005), som produktiv för ett inkluderande socialt arbete (Parton 1998), eller som något som behöver uppmärksammas mer under utbildning och på arbetsplatser (Munro 2019; Afouz 2021). Brian J. Taylor (2012) har exempelvis undersökt hur både preskriptiva och deskriptiva modeller för beslutsfattande från discipliner som psykologi och ekonomi kan bli användbara inom socialt arbete, bland annat genom hur dessa hanterar osäkerhet. Andra kopplar osäkerhet till socialarbetares ”vacklande kunskapsbas”, vilket mer ses som ett problem som behöver åtgärdas (Skogens 2005), bland annat med hjälp av manualer och utredningsmetoder (Sundell et al., 2010). Kritiker av dessa intentioner att ”tämja osäkerhet” ser ett socialt arbete reducerat till riskbedömnings-

praktiker som ter sig mer objektiva än de faktiskt är (Parton 1998; Stalker 2003; Engebretsen et al. 2016). Lina Ponnert (2013) menar att osäkerhet kan vara både en produktiv och en hindrande kraft beroende på vad den bottnar i. Strategin aktiv passivitet kan exempelvis vara ett uttryck för professionalitet, medan ängslig dokumentation i stället bottnar i svag tilltro till den egna yrkesrollen. Empiriska studier har också identifierat att erfarna socialarbetare ser osäkerhet som mer oproblematiserbar än de med mindre erfarenhet (Spafford et al. 2007; Todd et al. 2021), och att socialarbetare har större behov än medicinsk personal att efterkonstruera säkerhet kring beslut just för att de i högre utsträckning fattats på moralisk och emotionell grund (White 2009).

När det kommer till frågan om vad det är som socialarbetare är osäkra på, är detta oftast en mer indirekt aspekt av ovanstående och andra studier, och handlar oftast om omständigheter kring barnet, föräldrarna och deras problematik. Ett vanligt exempel är om de positiva följderna av en placering kommer att överväga det trauma som det alltid innebär att skiljas från ett biologiskt nätverk (Munro 2019). Det finns färre studier som mer systematiskt utforskat vad det är för olika omständigheter som kan föranleda osäkerhet under en barnavårdsutredning och även bortom individens relationer och reaktioner. Det finns exempel på studier om medicinskt beslutsfattande (Greenhalgh 2013) och socialt arbete (Khoo et al. 2020) där osäkerhet i viss utsträckning kopplas till organisatoriska omständigheter som exempelvis samverkan. Organisations- och samhällsomständigheter hanteras däremot inom forskning som kartlägger faktorer som påverkar beslut, men där osäkerheten i och kring dessa beslut i stället får litet utrymme (Graham et al. 2015). Osäkerhet hanteras ibland indirekt i forskning om bedömningar och beslut inom barnavården genom andra begrepp eller huvudfokus. En europeisk forskargrupp (se Taylor et al. 2018, s. 89) har exempelvis intresserat sig för vad rådande förskjutning från att bedöma barns behov här och nu till att värdera barnets risk att fara illa i framtiden innebär för bedömningar, både i förhållande till osäkerhet, bias, etik och socialarbetarens emotioner (såsom rädsla för att göra fel).

Forskningsfrågan för den här undersökningen är; Vilka omständigheter kan vara föremål för osäkerhet och särskilt svåra överväganden i placeringsärenden, och hur tar sig sådan osäkerhet uttryck? Med hjälp av ett etnografiskt material insamlat i sju kommuners socialtjänst där socialsekreterare och första linjens chefer hanterar bedömningar om placeringar av barn – både om, när och var en placering ska ske – illustreras att dessa inte bara omfattas av osäkerhet om individer och relationer, utan också i förhållande till organisatoriska (såsom budget och bemanning) och strukturella

(såsom marknadens tillgänglighet och utbud) förändringsprocesser. Med denna undersökning bidrar jag med av forskare efterfrågad nyanserad och empiriskt förankrad kunskap om hur det går till när beslut fattas kring placeringar av barn, liksom till att öka förståelsen för komplexiteten i dessa bedömningar (Baumann et al. 2011; Graham et al. 2015). Bidrag görs dels till professionsforskning om osäkerhet genom att kunskapen om vad det kan råda osäkerhet om utvidgas, dels till teoriutveckling om faktorer med betydelse för placeringsbeslut genom att dessa utforskas ur en osäkerhetslins.

Ett ekologiskt perspektiv på placeringsöverväganden och beslut

Ett antagande som genomsyrar den kommande analysen är att varje enskild bedömning och dess överväganden måste förstås utifrån sin specifika och situerade kontext. För att analytiskt fånga den komplexitet som framträtt i det empiriska materialet används ett så kallat ekologiskt ramverk för att förstå beslutsfattande (på engelska: the decision making ecology framework) utformat av brittiska (Munro 2005) och amerikanska (Baumann et al. 2011; Graham et al. 2015) barnavårdsforskare. Nedan beskrivs först ramverkets centrala utgångspunkter och därefter hur dessa anpassats och används i den kommande analysen.

Till skillnad från teori som fokuserar på att identifiera rationella och icke rationella processer hos beslutsfattaren, belyses inom det ekologiska ramverket att beslut fattas inom en organisatorisk kultur, i sin tur omgiven av en systemisk kontext (Baumann et al. 2011). Denna kontext består av olika ständigt interagerande omständigheter på olika nivåer: 1. Ärendet i sig, som avser omständigheter kring barnet och familjen, i form av information om händelser och familjens förutsättningar. Det kan exempelvis handla om ekonomisk situation och karaktären på det "problem" som initierade kontakten med socialtjänsten. 2. Beslutsfattaren, där socialarbetarens tidigare erfarenheter, kompetenser och synsätt, men också egen klass och etnicitetsbakgrund kan ha betydelse. 3. Omständigheter kopplade till organisationen, vilka kan handla om lokala policies och instruktioner, organisatoriska rutiner och belöningssystem, arbetsfördelning och ärendebelastning, liksom om möjligheter till handledning och chefsstöd, och samverkan med andra professioner. 4. Exempel på externa omständigheter som kan få betydelse är lagar och samhällseliga diskurser som skapar tryck på socialtjänsten, liksom olika typer av resurser. Utöver dessa omständigheter som kombinerar sig på olika ärendespecifika sätt har också kunskap om och erfarenheter av tidigare besluts utfall betydelser för beslutsfattandet (Graham et al. 2015).

Perspektivet belyser därmed att socialarbeters kompetens, egna erfarenheter och förmåga att använda olika sorters kunskap kan ha betydelse för bedömningarnas kvalitet, men att de samtidigt "äger" dessa bedömningar i begränsad utsträckning. De måste ofta förhålla sig till externa omständigheter som de inte alltid har någon kontroll över. Här erbjuder ramverket en förståelse för hur sammanflätade ärendet, handläggaren, organisationen och den yttre kontexten är. Vidare betonas genom uttrycket beslutsfattarkontinuum (Graham et al. 2015, s.14) att beslut i realiteten fattas av flera olika personer (socialarbetare, administratörer, chefer och politiker) i olika portioner och vid olika tillfällen och växer fram organiskt från ärendets början till slut. I den svenska kontexten kan detta exemplifieras genom att ett förslag om en placering är ett resultat av såväl mottagshandläggarens bedömning att öppna ärendet, barnavårdsutredarens hantering av ärendet i samarbete med nära chefer och kollegor, och till sist den politiskt tillsatta nämnden som ytterst fattar dessa beslut. Ett annat centralt begrepp är besluströskel (Baumann et al. 2011, s. 8), det vill säga skiljelinjen mellan en bedömning av en situation och ett beslut om att placera ett barn. Dessa trösklar kan variera längs kontinuumet och med beslutsfattarens erfarenheter eller organisatoriska signaler. Även om samma bedömning görs om ett barns behov kan det finnas olika trösklar i olika organisationer för att besluta om en placering.

Ramverkets indelning används här som analytiskt verktyg för att identifiera ursprungen till de omständigheter som deltagarna uttryckt osäkerhet om. Däremot framträder inte alla nivåer lika mycket i analysen, likaså fylls nivåerna med nytt empiriskt innehåll. De begrepp som används i analysen; individ, organisation och marknad representerar de i mitt material mest framträdande omständigheterna på ärende-, organisations- och externa nivåerna som beskrivits ovan. Författarna (Baumann et al. 2011; Graham et al. 2015) efterfrågar att ramverkets kategorier och nivåer kopplas till och fylls med mening i förhållande till konkreta fall. Föreliggande studie bidrar med att empiriskt illustrera hur socialsekreterare som gör bedömningar och eventuellt föreslår placeringar ställs inför svåra överväganden på dessa tre nivåer. Ett särskilt bidrag är att marknadsmekanismer identifieras som en extern omständighet med stor betydelse för placeringar av barn, bland annat då bedömningen att placera eller inte omvärderas i förhållande till vad som finns tillgängligt.

Det ekologiska ramverket har i tidigare forskning huvudsakligen använts för att analysera och mäta faktorer som får betydelse för beslut inom barnavården. Exempelvis har det kunnat påvisas att ärendefaktorer såsom föräldrars inkomst är mer utslagsgivande för beslut än organisatoriska faktorer, men att arbetsbelastning och ledningsstöd kan tillskrivas viss betydelse (Graham et al. 2015, s. 18; Hollinshead et

al. 2021, s. 341). Ett ökande intresse för faktorer kopplade till beslutsfattaren har hittills resulterat i studier från olika kontexter utan entydiga resultat (Graham et al. 2015). Fluke et al. (2016, s. 216) har exempelvis i en amerikansk kontext kunnat påvisa att mindre erfarna socialarbetare är mer orienterade mot principer om barns säkerhet än mot familjebevarande värderingar och ställer sig frågan om detta också har betydelse för deras placeringströsklar? Nederländarna Bartelink et al. (2018, s. 137) fann att sannolikheten att föreslå en placering samvarierade med både högt värderad risk och generellt positiva attityder till placeringar som insats. I en irländsk kontext har Spratt, Devaney & Hayes (2015, s. 84) visat hur socialsekreterares a priori antaganden kopplade till sådana orienteringar kan få betydelse för hur ärendeinformation tolkas och värderas som relevant eller inte. Osäkerhet är inte ett fenomen som hanteras ofta i denna litteratur, bortom konstateranden att det ofta finns osäkerhet i barnavårdens beslut. Munro (2019, s. 123) har emellertid påpekat att felaktiga beslut och olyckliga utfall kan vara resultat av två situationer. Det finns misstag som hade kunnat undvikas då de är konsekvenser av en handling som av något skäl gått emot existerande kunskap. Det finns också beslut som fattas utifrån vad som mest sannolikt skulle komma att hända, men där det minst sannolika ändå hände. Detta scenario hade i mindre utsträckning kunnat undvikas, utan är kopplad till en oundviklig osäkerhet. Mitt bidrag till denna litteratur är ett undersökande av de omständigheter som kan skapa denna osäkerhet. Som beskrivs nedan har respondenter observerats och i intervjuer ombetts resonera om överväganden kring både pågående och hypotetiska placeringar. Omständigheter som skapar osäkerhet har fångats via deras resonemang och berättelser om sina ärenden. Huruvida den osäkerhet som uttrycks kan kopplas till beslutsfattarfaktorer såsom respondentens ålder, kön och erfarenhet är dimensioner som aktuella forskningsfråga och metod inte kunnat fånga.

Intervjuer och deltagande observationer i en etnografisk ansats

Den empiri som utgör underlag för studien samlades in inom ett treårigt projekt med intresse för faktorer och omständigheter som får betydelse för om, var och när barn placeras på institution eller i familjehem. Projektet initierades av ett nätverk för verksamhetschefer inom individ- och familjeomsorgen representerat av sju sydsvenska kommuner. Forskningsfrågor och metodologisk design har sedan utformats tillsammans med forskare. En etnografisk ansats ansågs mest lämplig för att fånga praktiker som tar sig form genom ett kontinuerligt och vardagligt ”görande” i en dynamisk och föränderlig organisatorisk kontext (Atkinson 2015).

Insamling av data

Under nio månader 2022 genomfördes fältarbete i sju svenska kommuner. Med hänsyn till kommunernas storlek som varierade från cirka 10.000 till 110.000 invånare, genomfördes ett varierande antal intervjuer och observationer med socialsekreterare, familjehemssekreterare och chefer inom den kommunala barnavården. I de större kommunerna genomfördes exempelvis 6-8 intervjuer och 4-5 observationspass medan fältarbetet i de minsta kommunerna bestod av 2-4 intervjuer och 1-3 observationspass. Det sammantagna materialet sammanfattas i tabell 1.

Tabell 1: Metoder och omfattning för datainsamling.

<i>Metod för datainsamling</i>	<i>Omfattning</i>
Observationer	21 halv eller heldagar
Individuella intervjuer	42
Gruppintervjuer	2
Valideringsworkshops	7

Observationerna genomfördes vid personalmöten och handledningstillfällen gällande placeringar av barn, med två till 30 deltagare per tillfälle. Observationerna var "milt" deltagande i den meningen att jag ibland interagerade med socialsekreterarna, antingen socialt eller genom att be om förtydliganden (Emerson, Fretz & Shaw 2011). För det mesta intog jag en tillbakadragen hållning, lyssnade och förde fältanteckningar, med målet att fånga "naturligt förekommande samtal" så detaljerat som möjligt (Silverman 2011). Fältanteckningarna skrevs för hand i anteckningsblock och transkriberades efteråt.

Intervjuerna var vanligtvis individuella (42 stycken), med undantag för en gruppintervju med tre socialsekreterare och en större med 19 deltagare. Några deltagare i kommunen där den större gruppintervjun genomfördes deltog både i en individuell intervju och i gruppintervjun. Alla intervjuer följde en semistrukturerad intervjuguide

och varade mellan en och en och en halv timme. Bandspelaren sattes på efter samtycke för att kunna transkribera intervjuerna ordagrant.

År 2023 återvände jag till alla kommuner för "valideringsworkshops". Syftet var att presentera teman som valts ut från materialet för att bekräfta rimligheten i mina tolkningar. Några få justeringar och vidareutvecklingar gjordes efter dessa samtal, men huvudsakligen bekräftades tematiseringarna som relevanta.

Kodning och tematisering

Fältanteckningar och intervjuutskrifter har betraktats som etnografiskt material som bidrar till en djup förståelse av praktiken, genom att fånga interaktion, såväl deltagarnas prat och framställningar, som deras handlingar (Silverman 2011). Då projektet tillämpade en explorativ ansats i förhållande till frågor om omständigheter med betydelse för placeringsbeslut, intogs fältet med breda frågor om: rutiner för beslut om placeringar, logik och överväganden, förutsättningar och utmaningar samt dynamiken mellan privata och offentliga aktörer. Osäkerhet uppstod först som ett empiriskt tema ur iakttagelser som gjordes under fältarbetet, då det var något som deltagarna återkom till både explicit och mer indirekt. Både under fältarbetet och i samband med kodning och analys har litteratur om osäkerhet inhämtats och osäkerhet visade sig även kunna fungera som ett analytiskt verktyg för undersökningen. Fältanteckningar och intervjustranskriptioner bearbetades parallellt med och efter avslutat fältarbete genom en kvalitativ, tematisk analys (Silverman 2011 s. 9-10) i tre steg: En första kodning följde de initiala teman som beskrivs ovan och resulterade i flera framträdande underteman. I en andra kodning bearbetades utvalda delar av materialet utifrån två av dessa underteman (svåra överväganden) och (utmaningar) där olika uttryck för osäkerhet, gråzoner och komplexitet har framträtt. Det var först sent i kodningsprocessen, efter att mer litteratur inhämtats, som det ekologiska perspektivet blev användbart för att sortera och begripliggöra de teman som hittills identifierats. I en tredje fördjupning kodades utvalda data kring teman informerade av denna teori och underteman i form av osäkerhet i förhållande till individ, organisation och marknad, vilka motsvarar de rubriker som presenteras i analysen. Även om det ekologiska ramverket kommit in sent i processen, vill jag beskriva tillvägagångssättet som etnografiskt abduktivt, då idéer, observationer, vissa teoretiska fragment, analys, dataproduktion och slutsatser varvats iterativt under fältarbete och analys (Atkinson 2015 s. 56-57).

Etik

På grund av den icke-känsliga karaktären på de data som samlats in, med ett huvudsakligt forskningsintresse för socialarbetares resonemang i allmänhet, rekommende-

rade Etikprövningsmyndigheten att projektet inte skulle genomgå en etisk granskning. Alla deltagare har uttryckt sitt samtycke till att delta i observationer och/eller intervjuer, antingen på papper eller under bandinspelning. Under hela datainsamlings-, analys- och skrivprocessen har etiska aspekter varit föremål för överväganden. Alla namn på socialarbetare och kommuner är pseudonymiserade.

Analys

Vilka omständigheter kan då vara föremål för osäkerhet och särskilt svåra överväganden i placeringsärenden, och hur tar sig sådan osäkerhet uttryck? En första observation är att i varje individuellt ärende behövde socialsekreterarna göra överväganden kring unika kombinationer av omständigheter och hitta den bästa möjliga strategin givet den information som fanns vid varje tillfälle (jfr Graham et al. 2015). En andra observation är att dessa omständigheter kunde förändras snabbt och att socialsekreterarna räknade med att ständigt omvärdera sina bedömningar. Analysen kommer visa hur komplexitet kopplad till individer, organisationer och marknadsprocesser kan få lika stor betydelse för konkreta placeringsöverväganden, sett genom det som socialsekreterare uttrycker osäkerhet om.

Individer och osäkerhet

Tidigare studier har identifierat det som vanligt att osäkerhet i överväganden kring placeringar relaterar till omständigheter kring barnet, familjen och deras nätverk. Graham et al. (2015) använder samlingsbegreppet "case-factors" – allt från sanningshalten i informationen som socialarbetare får från olika aktörer, till bedömningen av föräldrars möjligheter att utvecklas (jfr Beckett, McKeigue & Taylor 2007; Munro 2019; Greenhalgh 2013). Gemensamt för den osäkerhet jag sett uttryck för på individnivå, är att berörda barn och föräldrar, precis som alla människor, på oförutsägbara sätt känner, reagerar och relaterar till olika händelser och andra individer, och att detta är något som kan förändras från en dag eller livsperiod till en annan.

För det första kan osäkerhet i ärendet handla om eventuella konsekvenser av att förlora de sammanhang som utgör en trygghet i en annars dysfunktionell miljö. I följande fall berättar en socialsekreterare om en ungdom som har fått kontakt med socialtjänsten utifrån psykisk ohälsa, delvis kopplat till föräldrarnas missbruksproblematik. Socialtjänsten har hittat ett familjehem i en kommun långt bort som bedöms ha rätt kompetens men som skulle innebära att ungdomen behöver byta skola:

Är det viktigast att det är ett familjehem med den kompetensen, just den formen, eller är det viktigare att behålla en skola som är det som fungerar? Samtidigt har det blivit sammanbrott i två familjehem redan och klarar han ett sådant "misslyckande" och ett byte till? Kanske kommer detta familjehem att vara just det rätta, kanske inte? (Intervju med socialsekreterare LV)

Här uttrycks osäkerhet genom en rad frågor som ställs utan antydning om att det skulle finnas ett svar. Osäkerheten gäller barnets reaktion på mötet med det nya familjehemmet – den vårdform som bedöms lämpligast – och på uppbrottet från det bekanta och fungerande sammanhanget. Som komplicerande omständigheter nämns tidigare misslyckade placeringar och deras påverkan på barnets självkänsla. Precis som Munro (2019, s. 127) beskrivit som karakteristiskt för barnavårdsbedömningar, framställs här alternativa vägar att gå (att placera eller stanna kvar), båda med potentiellt negativa konsekvenser. För att veta vad som är rätt bedömning behöver socialsekreteraren kunna se in i framtiden och hur ungdomen faktiskt reagerade på flytten och relaterade till familjehemsföräldrarna. Bedömningen behöver göras utifrån vad som är mest sannolikt.

En placerings för- och nackdelar kan också vägas mot en pågående förändringsprocess som skulle kunna förändra behovet eller lämpligheten av en placering. Om föräldrarnas mående och motivation förändras som en följd av en pågående behandling kan alternativet att bo kvar hemma anses mer fördelaktigt. Frågan är då hur mycket som riskerar att gå förlorat om det inte blir så. I följande situation berättar socialsekreteraren om en elvaårig pojke med bedömt "riskfyllt" umgänge, och en mamma med missbruksproblematik:

Vi har jobbat med att motivera mamman till familjebehandling och vi får se hur det går. Det är ju detta med tidsaspekten. Hinner hon förändra sig innan han råkar för illa ut? Jobbar mamman upp sin känslomässiga tillgänglighet och förmåga att kunna finnas till för sitt barn, hittar hon sina resurser för att hjälpa sitt barn att hitta tillit till vuxenvärlden, så kan det bli bättre. Vi hoppas och vill detta såklart, men gör hon inte det så kommer det inte alls att bli bra, inte med tanke på vilka hon beskriver att hon hänger med. (Intervju med socialsekreterare SS)

Osäkerhet framställs genom ett hypotetiskt förhållande ”om-så”, i kombination med nämmandet av omständigheter som talar emot hypotesen; dels en tidsreferens; hinner hon?, och en kontrastering med hjälp av fakta kring mammans umgänge. Tiden framställs som utmätt och socialsekreteraren behöver bedöma föräldrarnas tillfriskningspotential och den skada som eventuellt kan hinna ske för barnet under tiden. Valet att inte placera skulle kunna vara ett exempel på det som Lina Ponnert (2013) kallar för aktiv passivitet, ett medvetet icke-agerande grundat i osäkerhet. Det skulle kunna vara bättre att låta barnet bo kvar under en sämre övergångsperiod än att behöva flytta upprepade gånger. Även denna situation har en utgång som är omöjlig att veta på förhand.

Det visade sig också upplevas svårt att veta hur familjehemsföräldrarna och deras biologiska barn kommer att relatera till familjehemsbarnet och hur dynamiken mellan dem kommer att fungera när det väl är på plats. Liksom påvisat i nationell statistik (Socialstyrelsen 2023) berättar deltagarna hur de förhållandevis ofta behöver avbryta placeringar på familjehemsföräldrarnas initiativ och att dessa erfarenheter i sig behöver vägas in i frågan om den bästa strategin:

Man får också tänka vad vi utsätter familjehemmen för, vad klarar de?/.../ Man får väga det mot varandra, att hålla på att placera från hem till hem när det inte fungerar. (Intervju med enhetschef TMO)

Beskrivningen av att väga olika alternativ mot varandra uttrycker osäkerhet och ställningstagandet gäller återigen det minst skadliga alternativet (Baumann et al. 2011, s. 11). Skador som kan uppstå vid en avbruten placering, mot bakgrund av tidigare misslyckad anknytning, var ofta en av de omständigheter som vägdes in, och ibland talade mot en placering, särskilt när det fanns frågetecken kring familjehemsföräldrarnas tålighet. Även detta exempel illustrerar hur ett beslut måste fattas baserat på bedömning av hur en relation – i detta fall mellan barnet och familjehemsföräldrarna – sannolikt kommer att utvecklas.

Slutligen; att osäkerhet kan bestå även när beslut fattas (eller inte) om en placering och även långt därefter framkommer i följande citat där en socialsekreterare reflekterar över den framtida granskningen av deras bedömning:

Jag tror att vi kommer landa i en placering förr eller senare. Sedan kan man alltid få höra...[när ett gränsfall ändå slutar i placering] ”varför placerade ni inte dem när de var små, varför lät ni bli om ni ändå tänkte placera sen?” Men där tänker jag att människor förändras hela tiden och vissa barn är tåligare än andra. (Intervju med socialsekreterare KR)

Här illustreras poängen att beslut inte fattas vid ett givet tillfälle utan genom bedömningar som görs i små portioner över tid, liksom att föränderligheten finns med hela tiden (Graham et al. 2015): Socialsekreteraren tror att det kommer bli en placering vid en tidpunkt hon förlägger till framtiden. Att människor förändras och är olika tåliga framstår däremot som ett mer säkert antagande, som ett skäl till att avvakta med placering. Hon uttrycker även att en senare placering samtidigt kan innebära möjligheter att underkänna nuvarande bedömning att inte föreslå placering, vilket hon visar genom den föreställda kritiken; ”om ni ändå tänkte placera”. Till sitt försvar poängterar socialarbetaren föränderligheten och att alla barn är olika, varför de hela tiden måste omvärdera sina ställningstaganden. Citatet visar alltså att socialsekreteraren även förhåller sig till den framtida bedömningen av sitt arbete.

Organisationer och osäkerhet

I många situationer framstod placeringsbehovet inte alls som svårbedömt i förhållande till de individbaserade omständigheter som illustrerats ovan. I stället var det den organisatoriska kontexten som blev föremål för liknande överväganden. Skälen för osäkerhet kunde då handla om aktuella riktlinjer kring budget, organisatoriska gränsdragningar genom ålderskategorisering, och personaltillgång.

Redan i tidiga studier av barnavården har det observerats att tillgång till resurser kan ha betydelse för beslut om placeringar (Munro 2005, s. 385). I en svensk kontext fann Sallnäs (2005, s. 26) exempelvis stöd för att kommuner med bättre ekonomi genomförde fler placeringar. I materialet som analyserats för denna studie framkommer att kommunens budget över tid kan vara en omständighet som socialsekreterarna förhåller sig till och vars föränderlighet också kan skapa osäkerhet. Ofta närvarade den ekonomiska medvetenheten mer i bakgrunden i form av ett av flera skäl för att välja familjehem som drivs i egen regi i stället för familjehem drivna av privata aktörer. Men det fanns även fall där budgeten föranledde svåra avvägningar i konkreta placeringsbeslut. I följande intervjuutdrag pratar en verksamhetschef om situationer då det inte finns kommunala familjehem tillgängliga för akuta placeringar, och de

behöver vända sig till privata, så kallade konsulentstödda familjehemsaktörer:

En situation som uppstår för att externa familjehem är dyrare är att man kanske måste placera om. Man placerar tillfälligt externt medan man letar och det här familjehemmet verkar tillgodose deras behov, det fungerar jättebra, och inte sällan har det gått ett halvår. Ska vi då flytta dem bara för att vi hittat ett i egen regi? Det är ju kommunens kostnader jämfört med vad som blir barnets bästa. (Intervju med verksamhetschef AR).

Här uttrycks osäkerhet kring det möjliga scenariot att barnen måste flytta, för att den första placeringen anses bli för dyr i längden. Eftersom budgetdirektiv varierar finns ingen garanti för att barnen får stanna i det externa familjehemmet även om de skulle trivas, en omständighet som tas in som en osäkerhetsfaktor i placeringsöverbägandet. I liknande situationer föranledde sådana överbäganden ibland att socialsekreterarna valde att vänta med att föreslå placering och hoppas på en lokal möjlighet inom kort med fortsatt osäkerhet kring att väntan i sig eller fortsatt tid i den dysfunktionella miljön skulle kunna skada barnet ännu mer. Finansieringsfrågor kan alltså skapa osäkerhet, och bedömningar måste göras utifrån situationer som kanske kommer att hända, precis på samma sätt som i förhållande till den mänskliga föränderlighet som illustrerades i föregående tema.

Gränsdragningar mellan olika avdelningar och enheters ansvarsområden baserade på ålders- eller problemkategoriseringar är också omständigheter på organisatorisk nivå som på liknande sätt visade sig ha betydelse för om en placering ansågs vara lämplig. Det är vanligt att barn, unga och vuxna medborgare hanteras av olika enheter inom socialtjänsten, och det varierar mellan kommuner hur man drar gränsen mellan dessa grupper. Placeringsöverbäganden för ungdomar som snart ska fylla 18 år kan därför vara särskilt utmanande. I följande fall ska en pojke som är 17 och ett halvt år beredas ett familjehem. Familjehemssekreteraren tar på förhand med i beräkningen två omständigheter; att det kommer bli svårt att hitta ett familjehem i närområdet vilket ungdomen själv önskat, och att 18-årsdagen kan komma att förändra möjligheten att vara placerad:

Mitt tänk är att hitta ett familjehem men jag ser också till: vad innebär det om barnet är sjutton och halvt och ska in? Är det bäst, då kanske vi får flytta, om jag ska få igenom det på tre månader, då är det inte i närområdet som det kommer att funka. Är det bättre att bo i ett familjehem där man kanske bara bor i ett halvår om man inte är nöjd med det som ungdom, hur mycket är man med i det beslutet? (Intervju med familjehemssekreterare JB)

Återigen uttrycks osäkerhet genom retoriska frågor som familjebehandlaren ställer sig själv: "är det bäst?", följt av de negativa konsekvenser som kan komma av ett visst beslut. Familjehemssekreteraren ifrågasätter en möjlig placering i ett familjehem långt bort, mot bakgrund av att ungdomen själv inte är motiverad till det alternativet, och att det är osäkert vad som kommer att hända när pojken fyller 18 år.

När det gäller hur personalfrågor som ärendemängd och arbetstempo påverkar placeringsbenägenhet finns framförallt nordamerikansk forskning som pekar i olika riktningar. En studie pekar på att fler "försäkerhetsskull"-placeringar kan göras vid hög ärendebelastning, då socialsekreteraren inte har tid att sätta sig in i ärendet ordentligt (Chibnall et al. 2003). En annan undersökning visar i stället att hanterbar ärendemängd samvarierar med högre antal placeringar, med förklaringen att vid grundligare utredningar upptäcks allvarliga risker i större utsträckning (Graham et al 2015. s. 20). Ett annat resultat från sistnämnda studie är att när socialarbetare upplever låg grad av support från arbetsledning ifall ett barn som inte placeras sedan far illa, är placeringsbenägenheten högre (ibid, s. 19). Bland respondenterna i min studie fanns föreställningen att nya och oerfarna handläggare tenderar att "placera bort" sin oro i högre utsträckning än mer erfarna socialsekreterare. Likaså beskrevs rådande höga ärendetryck resultera i att tröskeln höjts för vilka ärenden som blir föremål för både utredningar och placeringar. Att osäkerhet om bemanning också vävs in i diskussioner om placeringar framkommer av följande fältanteckning. Ett barn har tillfälligt placerats i kommunens egna jourhem, och diskussionen handlar om ifall detta ska övergå i en stadigvarande placering, eller om de ska söka efter annat familjehem. I kommunen finns begränsade personalresurser för handledning av familjehemsföräldrar, varför andra alternativ diskuteras:

Utredare 1: Jag vill lägga till på plussidan att detta är ett eget familjehem och att det är här i kommunen.

Utredare 2: Ja, vi kan ju ha tur och hitta ett konsulentstött som råkar ha en plats här i kommunen men då ska vi ha rejäl tur.

Utredare 3: Det känns som att det är mycket på plus.

Chef: Utifrån barnet så finns det inga frågetecken om saken ... det är klart vad som är bäst, men det blir ju mer jobb för dig, (tittar på familjehemssekreteraren), än om vi placerar i konsulentstött. Du måste ju ta dig an detta med jourmamman, och du måste dessutom ta detta med familjehemmets barn så att det inte blir samma igen att det blir drabbat och det blir avbrott.

Familjehemssekreterare X: Ja, nu tror jag att dessa barn matchar bättre med de biologiska än det förra. Men visst, det kan bli mycket jobb med mamman också.

Chef: Sedan förlorar vi ju ett nära och tillgängligt jourhem så klart och det är ju inte bra.

(Fältanteckning från ärendemöte i kommun 5)

I denna diskussion framstår det som oproblematiskt att bedöma barnets bästa, vilket är att barnet ska få stanna hos jourfamiljen. Däremot råder osäkerhet gällande vad det valet innebär i förhållande till andra omständigheter. Väljer de jourhemmet, faller ansvaret på kommunens familjehemssekreterare och frågan är vad det innebär för hennes arbetssituation. Uppdragets innebörd diskuteras och frågan ställs om det är något som familjehemssekreteraren hinner med. Utöver personalsituationen påpekas även osäkerhet gällande vilka andra alternativ de kan tänkas få tag på, hur de biologiska barnen kommer att reagera och hur kommande behov av jourhem kommer att påverkas när kommunen nu får ett jourhem mindre för akuta placeringar. Här kan vi alltså se hur flera olika omständigheter på individ- och organisationsnivå behöver hanteras inom ett och samma placeringsärende.

Marknad och osäkerhet

Det ekologiska perspektivet på beslutsfattande belyser att även faktorer bortom individen och organisationen behöver analyseras för att bedömningar om placeringar ska förstås i sin helhet. Framför allt lyfter de fram lagar, policys och rättslig praxis som externa strukturella faktorer som styr vad som uppfattas som lämpligt och blir möjligt (Baumann et al. 2011; Graham et al. 2015). Socialsekreterarna i min studie behövde exempelvis ofta förhålla sig till gränslandet mellan att göra en placering med samtycke från föräldrar och barn genom Socialtjänstlagen (2001:453) eller via Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, om samtycke inte fanns. Det är emellertid en annan strukturell omständighet som inte belysts tidigare inom det ekologiska perspektivet men som i min studie visat sig ha särskilt stor betydelse för överväganden kring placeringar. Det handlar om utbud och tillgång till familjehem att placera barnen i.

Socialsekreterarnas osäkerhet cirkulerade ofta kring existerande placeringsalternativ och bästa strategi i förhållande till det faktum att sådana ofta saknades. Hur omfattande och säkra bedömningar som än gjorts, måste socialsekreteraren hela tiden omvärdera dessa efter marknadens utbud och tillgänglighet, något som också kan förändras snabbt eftersom det är många kommuner som letar familjehem samtidigt. Det framstår som osäkert; för det första om det kommer att finnas ett alternativ överhuvudtaget, för det andra vad ett andrahandsalternativ kan innebära för barnet och för det tredje vilken kvalitet som kan garanteras bland de alternativ som finns i en konkurrensinriktad marknadscontext. Nedan illustreras dessa tre uttryck närmare.

Precis som det har uppmärksammats i andra studier (se Lind, Lindgren & Sköld 2023) beskriver deltagarna att de har svårt att hitta familjehem och HvB-hem som håller en nivå de bedömer som tillfredställande: "Det är inte alltid man har ett smörgåsbord, man får ta det som finns", som en deltagare uttryckte det. Ibland beskrevs till och med ett "panikartat stopp i marknaden", situationer där de hade flera barn att placera men inga platser att få tag på, varpå en tillfällig handlingsförklaring uttrycktes: "jag kände en uppgivenhet, vi kommer inte att ro iland det här, jag vet inte hur vi ska göra", sade en arbetsledare inom familjehemsplacering. Ofta aktualiserades även andra överväganden som liknar tidigare exempel om den bästa strategin i förhållande till föränderlighet, fast där osäkerheten gäller möjligheten att få tag på ett familjehem överhuvudtaget:

Vi har svårt att hitta familjehem, och det är ju en utmaning, dels att matcha barnet, men också att slippa omplacera barnet flera gånger än nödvändigt. Det är ju jobbigt att tvingas göra det med barn. Det är också en utmaning med syskon, det kan vara att det inte finns plats för två syskon, och att sära på syskon, det tycker jag nästan är det jobbigaste. (Intervju med familjehemssekreterare LV)

Här uttrycks samma sorts övervägande som i tidigare exempel, att i förhållande till placeringar som redan är tveksamma från början finns risk för omplacering och frågan är då om det är bättre att placera eller inte. När alternativen inte finns alls eller är få behöver socialsekreteraren överväga att splittra på syskonskaror och då aktualiseras den återkommande frågan om det minst skadliga alternativet; att separeras från syskon eller stanna kvar i en dysfunktionell miljö? I exemplet framstår det återigen som att socialarbetaren står inför uppgiften att välja det sannolikt minst skadliga av två osäkra alternativ (Munro 2005; 2019). I andra fall kunde liknande överväganden handla om att placera en ungdom på behandlingshem för vuxna, ett alternativ som bedömdes komma med flera risker och ny osäkerhet.

Många samtal handlade om för- och nackdelar med att placera barn eller ungdomar på institutioner, så kallade HvB-hem. De uppfattas ofta som ett sämre alternativ än familjehem, men som ändå övervägdes, antingen för att barnets problematik ansågs för tung för familjehemsföräldrar att klara av, eller för att det inte fanns något familjehem tillgängligt. Formuleringen: ”Ska han verkligen till ett HvB? Den miljön kanske inte är så bra? Kan vi hitta något alternativ?” exemplifierar hur det ofta resonerades när institutionsplaceringar kom på tal. I följande fall blir det tydligt att hela bedömningen av om en placering är det bästa alternativet omprövas i förhållande till tillgängligheten:

Om det inte finns ett familjehem, då tror jag att jag tänker ett steg till. Är det bättre på HvB [än hemma]? Tyvärr är det inte bra hemma, man har förstått att det blir inte så himla mycket bättre på HvB, så då tänker jag ett varv till. (Intervju med socialsekreterare KR)

En dysfunktionell familjemiljö kan alltså anses vara sämre än ett familjehem, men bättre än ett HvB-hem, varför bedömningen hela tiden måste omvärderas i förhållande

till det som finns tillgängligt. Här anpassas bedömningen av acceptabel nivå i hemmet i förhållande till alternativet, med det Graham et al. (2015, s. 7) kallar för ett tröskelskifte som konsekvens. En annan strategi som beskrevs var att placera barnet tillfälligt på HvB-hem medan letandet efter familjehem pågår. Då uppstår i stället frågan ifall det är ett problem om barnet hinner knyta an till personal på HvB-hemmet och vad ytterligare en flytt i så fall skulle kunna göra för skada. Ibland har till och med olika placeringsalternativ redan testats, och negativa erfarenheter medför en rådvillhet när barnet återigen står inför behovet att komma ifrån sin biologiska miljö:

Det är nog det svåraste ärendet vi har haft. Vi testade flera familjehem eftersom det är hans egna önskan men det funkar inte. Vi har haft honom på SIS i somras men de sade att de ville inte ha kvar honom där och att vi får hitta en annan placering, det finns ingen personal som vågar gå in till honom. Vad ska vi göra nu? Vi får testa på hemmaplan, det är inte säkert att det kommer hålla i hemmet heller men vi bedömer ändå att han mår bättre hemma än på HvB. (Intervju med förste socialsekreterare AR)

Det kan alltså råda en slags total osäkerhet gällande vad som är möjligt att göra överhuvudtaget, när olika alternativ har tömts ut. Här uttrycks både en slags uppgivenhet och frågetecken kring det alternativ som nu ska testas; en tvångsplacering i hemmet. I flera andra liknande sammanhang uttrycktes också osäkerhet kring meningen med en placering överhuvudtaget: ”vad ska den här placeringen leda till?”.

Slutligen, i Sverige har det sedan en tid tillbaka skapats vad som kallas en kvasi-marknad för kommuners rekrytering av både familjehem och HvB-hem, där aktörer genom profilering mot olika kompetensområden konkurrerar om placeringsuppdrag (Meagher et al. 2016; Shanks et al. 2021). En undersökning av Fridell Lif (2023) visade exempelvis att i de flesta svenska kommuner kontrakteras privata konsultverksamheter för ungefär 25% av alla familjehemsplaceringar. Socialsekreterarna ger uttryck för osäkerhet i förhållande till att värdera dessa aktörers kvalitet baserat på den information de får, när det finns många olika aktörer. En respondent identifierar som den största utmaningen i placeringsarbetet ”att få kvalitet på de förslag vi får”, och en annan liknar utbudet vid en djungel svår att orientera sig i:

Det svåraste är att det är en sådan djungel. Det finns så mycket olika /.../ det finns så mycket och att det är pengar inblandade och att det är svårt att veta och bedöma, blir detta bra eller inte? Jag upplever inte att det uppstår mycket problem under själva utredningen, utan det är hur vi ska lösa situationen, det är där de stora frågorna kommer in. (Intervju med socialsekreterare SS)

Här uttrycks att det inte är själva utredandet av barnets behov som kantas av osäkerhet, utan denna uppstår när det är dags att hitta en placering. Nyligen publicerade studier visar att socialsekreterare är uppmärksamma på konsulenter och familjehemsföräldrars pengaintresse och ofta ser detta som ett motiv svårförenligt med det kärleks- och omsorgsdrivna engagemang de letar efter (Jacobsson 2023; Hjärpe 2025). I en beskrivning av ett liknande övervägande framkommer hur kännedom om specifika aktörer kan spä på osäkerheten ytterligare:

Man kan få ett förslag från ett HvB-hem men man tänker 'nä aldrig i livet att det HvB-hemmet kan matcha det här barnets behov' utan då kanske vi hellre väljer att leta efter ett kvalificerat familjehem som känns bättre, och man kanske vet om någon som är på väg att flytta, ska vi våga vänta in den placeringen? (intervju med familjehemssekreterare KCH)

Det kan alltså vara så att socialsekreterarens lokala och erfarenhetsbaserade kunskap om specifika aktörer, vad Baumann et al., (2011, s. 6) skulle kalla "beslutsfattarfaktorer", ökar osäkerheten inför vissa alternativ. Här bromsas en placering utifrån socialsekreterarens erfarenhet av en viss vårdgivare som inte bedöms som tillräckligt bra. Den lokala kunskapen innefattar också här vetskapen om bättre placeringar som eventuellt kan komma att bli lediga. Osäkerheten består i, likt tidigare exempel, om det är för riskabelt att avvakta trots denna osäkerhet, eller om miljön som barnet befinner sig i ska anses för skadlig för det. Osäkerhet i utredningsarbete på grund av tillgänglighetsfrågor bekräftas genom hur en socialsekreterare frågar sig om hon vågar vänta in en möjlig bättre placering.

Slutdiskussion

Analysen har visat att osäkerhet i placeringsöverväganden kan vara relaterad till omständigheter kring de individer som berörs, vilka är föränderliga i sina relationer, reaktioner och levnadsprocesser. Detta är osäkerhet som traditionellt förknippas med professionellt beslutsfattande och som beskrivs som skäl för att det behövs professionella överhuvudtaget. Analysen har också visat att osäkerhet, i stor utsträckning, även kan relateras till andra mindre uppmärksammade omständigheter, dels den organisatoriska kontexten så som budget, personal och organisatoriska ansvarsområden, dels strukturella omständigheter som dynamiken mellan aktörer på familjehems- och institutionsmarknaden. I överväganden om placeringar förhåller sig alltså socialsekreterare parallellt till möjliga scenarier i förhållande till individer, organisationer och marknader, som dessutom framstår som konstant föränderliga. I denna komplexa praktik har vi sett att de situerat använder sig av flera olika kunskaper och metoder och hela tiden väger risker med olika alternativ mot varandra. Information om barnets situation och behov, liksom kunskap om lagar, organisatoriska riktlinjer och gränsdragningar, balanseras mot frågor om vad som finns tillgängligt och mot erfarenhetsbaserad kännedom om kvaliteten på olika aktörers vård.

Med jämna mellanrum uppmärksammas att det finns skillnader mellan kommuner i hur många och vilka sorters placeringar som görs, vilket ofta ses som ett problem i förhållande till rättssäkerhet och likabehandling (Sallnäs 2005, s. 25). Inte sällan är det socialsekreterarnas bedömningsrutiner och lokala kulturer som fokuseras (se t.ex. Skogens 2005; Sundell et al. 2010) och lösningen på problemet blir nya standardiserade metoder och riskbedömningsinstrument (White 2009, s. 233; Baumann et al. 2011, s. 4). Mot bakgrund av min studie kan poängen göras att placeringsbeslut inte fattas i ett professionellt eller organisatoriskt vakuum. Skillnader mellan kommuner kan i lika hög utsträckning förklaras av både organisationskontext och marknadens utbud, omständigheter som ligger helt bortom socialarbetarnas kontroll. När vi bedömer, granskar och förbättrar socialtjänstens bedömningar och beslut behöver vi därmed även lägga vikt vid organisatoriska och makro-orienterade faktorer. Från en brittisk kontext har Eileen Munro (2005, s. 375) uttryckt det som att vi i högre utsträckning behöver: "treating the task of improving the child protection services as a systems problem". Risken är annars att vi låter socialsekreterare och deras nära chefer bära en fråga där egentligen flera olika faktorer kopplade till såväl individer som organisationer och marknadsstrukturer samverkar.

Tidigare studier som intresserat sig för att kartlägga faktorer som får betydelse för placeringsbeslut har visat på dess komplexitet i förhållande till olika nivåer. Genom att

undersöka detta område genom osäkerhetslins har jag kunnat visa att strukturella omständigheter som tillgänglighet kan vara föremål för lika svåra och konkreta överväganden i placeringsbeslut. Det är därmed ett särskilt bidrag från denna analys att marknaden kan identifieras som en extern omständighet med stor betydelse för placeringsbeslut. Ett annat bidrag är resultatet att förslaget att placera ett barn kan vara tätt sammanvävt med hur utbudet av placeringar ser ut. Frågor som den här explorativa studien inte har kunnat besvara, och som hade krävt andra metodologiska tillvägagångssätt, handlar om det som inom det ekologiska perspektivet benämns beslutsfattarfaktorer (Baumann et al. 2011): Hur varierar både upplevelserna och konsekvenserna av den beskrivna osäkerheten med variabler som socialarbetarens ålder, kön och arbetslivserfarenhet? Ett viktigt bidrag hade också varit att undersöka eventuella samband med organisationsform och politiskt styre i kommunerna socialsekreterarens arbetar inom. Studien har inte heller belyst medborgarens upplevelser och perspektiv på de omständigheter som blir betydelsefulla för placeringsbeslut, vilket identifieras som ett aktuellt ämne för framtida forskning.

En fråga som behöver diskuteras vidare är vilka av dessa omständigheter som skapar osäkerhet i placeringsärenden som går att förebygga och inte, och i så fall hur? Marknadsrelaterade omständigheter och tillgänglighetsfrågor kan exempelvis tillskrivas politiska beslut om hur välfärden ska fungera och med vilka principer. Här har vi sett att sådana beslut får direkta konsekvenser för socialsekreterares bedömningsarbete. Däremot tycks det vara ett svårare företag att ändra oförutsägligheten kring hur en individ kommer att trivas i en ny miljö. Andra frågor som behöver diskuteras och belysas vidare är: Vad utmärker osäkerhet i professionellt beslutsfattande inom socialt arbete jämfört med andra professioner? Hur pratar man om och förhåller sig till osäkerheten på arbetsplatser? Hur rustar vi framtidens socionomer för denna komplexitet och osäkerheten i utbildningen? Hur kan arbetsgivare skapa trygghet i att fatta beslut trots osäkerhet? Hur kan professionell stolthet skapas kring att kunna hantera osäkerheten och göra välgrundade bedömningar i en kontext av oförutsäglighet och föränderlighet?

Referenser

- Afrouz, R. (2021). Approaching uncertainty in social work education, a lesson from COVID-19 pandemic. *Qualitative Social Work*, 20(1–2), s. 561–567.
<https://doi.org/10.1177/1473325020981078>
- Andersson, G. (2013). Reflektioner om dilemman i social barnavård. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(2), s. 93–107. <https://doi.org/10.3384/SVT.2013.20.2.2438>

- Atkinson, P. (2015). *For Ethnography*. Sage.
- Bartelink, C., Knorth, E. J., López, M. L., Koopmans, C., Ten Berge, I. J., Witteman, C. L., & Van Yperen, T. A. (2018). Reasons for placement decisions in a case of suspected child abuse: The role of reasoning, work experience and attitudes in decision-making. *Child Abuse & Neglect*, 83, s. 129-141.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.06.013>
- Baumann, D. J., Dalglish, L., Fluke, J. & Kern, H. (2011). *The decision-making ecology*. American Humane Association.
- Beckett, C., McKeigue, B., & Taylor, H. (2007). Coming to conclusions: social workers' perceptions of the decision-making process in care proceedings. *Child & Family Social Work*, 12(1), s. 54-63. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2006.00437.x>
- Brante, T. (2005). Om begreppet och företeelsen profession. *Tidskrift för Praxisnära forskning*, (1), s. 1-13. <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/6003933/983908.pdf>
- Chibnall, S., Dutch, N., Jones-Harden, B., Brown, A., Gourdine, B., Smith, B., Boone, A. & Snyder, S. (2003). Children of color in the child welfare system: Perspectives from the child welfare community. Department of Health and Human Services, Children's Bureau, *Administration for Children and Families*.
- Clifford, D., & Burke, B. (2005). Developing anti-oppressive ethics in the new curriculum. *Social Work Education*, 24(6), s. 677-692.
<https://doi.org/10.1080/02615470500185101>
- Emerson, R M., Fretz, R I. & Shaw, L. (2011). *Writing Ethnographic Field Notes*. Second Edition. The University of Chicago Press.
- Engelbrechtsen, E., Heggen, K., Wieringa, S., & Greenhalgh, T. (2016). Uncertainty and objectivity in clinical decision making: a clinical case in emergency medicine. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 19, s. 595-603.
<https://doi.org/10.1007/s11019-016-9714-5>
- Fluke, J. D., Corwin, T. W., Hollinshead, D. M., & Maher, E. J. (2016). Family preservation or child safety? Associations between child welfare workers' experience, position, and perspectives. *Children and Youth Services Review*, 69, s. 210-218.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.08.012>
- Fridell Lif, E. (2023). The use of independent foster care agencies by Swedish local authorities: Do structural factors matter?. *European Journal of Social Work*, 26(2), s. 348-359. <https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2166017>
- Graham, J. C., Dettlaff, A. J., Baumann, D. J., & Fluke, J. D. (2015). The decision making ecology of placing a child into foster care: A structural equation model. *Child Abuse & Neglect*, (49), s. 12-23. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.020>
- Greenhalgh, T. (2013). Uncertainty and clinical method. I: Siegel Somers, L. & Launer, J. (red.) (2013). *Clinical uncertainty in primary care: the challenge of collaborative engagement* (s. 23-45). Springer New York.

- Hjärpe, T. (2025). The family-market wall contested: social workers managing contradictory ideals in marketised foster care. *Emotions and Society*, 13, s. 1-18.
<https://doi.org/10.1332/26316897Y2025D000000071>
- Hollinshead, D., Currie, D., Kroll, K., Feldman, S. W., Monahan-Price, K., & Fluke, J. (2021). Associations between case, staff, and agency characteristics and the decision to place a child in out-of-home care. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 4(3), s. 325–347. <https://doi.org/10.1007/s42448-021-00083-9>
- Jacobsson, K. (2023). ‘Hur mycket får man som familjehem?’ En riskfylld pengafråga med snåriga svar. I: Cederholm, E. Jacobsson, K. & Wästerfors, D. (red.) (2023). *Den empiriska glädjen: En vänbok till Malin Åkerström, Lunds universitet*, s. 120–34.
- Khoo, E., Nygren, L., & Gümüşcü, A. (2020). From needs to relationships to organisations: transactional complexity in social work in the Swedish social services. *The British Journal of Social Work*, 50(7), s. 2098–2115.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz141>
- Lind, J., Lindgren, C., & Sköld, J. (2023). Är intresset för att bli familjehem tillräckligt stort?. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 30(4), s. 881–895.
<https://doi.org/10.3384/SVT.2023.30.4.5188>
- Meagher, G., Lundström, T., Sallnäs, M., & Wiklund, S. (2016). Big business in a thin market: Understanding the privatization of residential care for children and youth in Sweden. *Social Policy & Administration*, 50(7), s. 805–823.
<https://doi.org/10.1111/spol.12172>
- Munro, E. (2005). Improving practice: Child protection as a systems problem. *Children and Youth Services Review*, 27(4), s. 375–391.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2004.11.006>
- Munro, E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*, 24(1), s. 123–130.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12589>
- Parton, N. (1998). Risk, advanced liberalism and child welfare: The need to rediscover uncertainty and ambiguity. *The British Journal of Social Work*, 28(1), s. 5–27.
<https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjsw.a011317>
- Ponnert, L. (2013). Osäkerhet. Ett nödvändigt uttryck för professionalitet eller ett tecken på okunskap? I: Linde, S., & Svensson, K. (red.). (2013). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Liber.
- Ponnert, L. (2018). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Gleerups Utbildning AB.
- Sallnäs, M. (2005) *Institution eller familjehem? Om kommunal variation och vad den*

- hänger samman med, *Socionomens forskningssupplement*, (6), s. 15–28.
- Schwalbe, C. (2004). Re-visioning risk assessment for human service decision making. *Children and Youth Services Review*, 26(6), s. 561–576.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2004.02.011>
- Shanks, E., Lundström, T., Meagher, G., Sallnäs, M., & Wiklund, S. (2021). Impression management in the market for residential care for children and youth in Sweden. *Social Policy & Administration*, 55(1), s. 82–96. <https://doi.org/10.1111/spol.12613>
- Silverman, D. (2011). *Qualitative Research* (tredje upplagan). Sage.
- Skogens, L. (2005). Socialsekreterares bedömningar– finns någon form av konsensus? *Socialvetenskaplig tidskrift*, 12(4), s. 328–344.
<https://doi.org/10.3384/SVT.2005.12.4.2615>
- Socialstyrelsen (2023). *Instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård enligt SoL och LVU. Placeringsmönster t.o.m. år 2020 bland barn och unga födda 1990–2004*.
- Spafford, M. M., Schryer, C. F., Campbell, S. L., & Lingard, L. (2007). Towards embracing clinical uncertainty: Lessons from social work, optometry and medicine. *Journal of Social Work*, 7(2), s. 155–178.
<https://doi.org/10.1177/1468017307080282>
- Spratt, T., Devaney, J., & Hayes, D. (2015). In and out of home care decisions: The influence of confirmation bias in developing decision supportive reasoning. *Child Abuse & Neglect*, 49, s. 76–85. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.01.015>
- Stalker, K. (2003). Managing risk and uncertainty in social work: A literature review. *Journal of Social Work*, 3(2), s. 211–233.
<https://doi.org/10.1177/14680173030032006>
- Sundell, K., Soydan, H., Tengvald, K., & Anttila, S. (2010). From opinion-based to evidence-based social work: The Swedish case. *Research on Social Work Practice*, 20(6), s. 714–722. <https://doi.org/10.1177/1049731509347887>
- Taylor, B. J. (2012). Models for professional judgement in social work. *European Journal of Social Work*, 15(4), s. 546–562. <https://doi.org/10.1080/13691457.2012.702310>
- Taylor, B., Killick, C., Bertotti, T., Enosh, G., Gautschi, J., Hietamäki, J., Sicora, A. & Whittaker, A. (2018). European social work research association SIG to study decisions, assessment, and risk. *Journal of Evidence-Informed Social Work*, 15(1), s. 82–94. <https://doi.org/10.1080/23761407.2017.1394244>
- Todd, S. L., Occhiuto, K., Asakura, K., & Grassau, P. (2021). Navigating uncertainty in clinical social work practice: A pilot simulation-based study. *Clinical Social Work Journal*, 49, s. 286–297. <https://doi.org/10.1007/s10615-021-00800-4>
- White, S. (2009). Fabled uncertainty in social work: A coda to Spafford et al. *Journal of Social Work*, 9(2), s. 222–235. <https://doi.org/10.1177/1468017308101824>